

PRAVICE IZ INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA IN NOVOSTI GLEDE TELESNE OKVARE

Lidija Plaskan

Oddelek za medicinsko rehabilitacijo

Splošna bolnišnica Celje

UVOD

- **Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ:**
- **pravice do pokojnine,**
- **pravice iz invalidskega zavarovanja.**
- **Dodatne pravice:**
 - invalidnina za telesno okvaro,
 - dodatek za pomoč in postrežbo.

OCENJEVANJE TO

- **Urejeno s Samoupravnim sporazumom o seznamu telesnih okvar – Uradni list SFRJ št. 38/83 in 66/89.**
- **TO je opredeljena v 143. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ – 2.**

OCENJEVANJE TO

- Za oceno je pristojna IK I. stopnje na območni enoti ZPIZ-a.
- Za pritožbe je pristojna IK II. stopnje v Ljubljani.
- Za ponovne pritožbe je pristojno Delovno in socialno sodišče v Ljubljani.

OCENJEVANJE

- Izbrani osebni zdravnik – specialist družinske medicine.
- Dejansko funkcijsko stanje.
- Klinični status.
- Specialistični izvidi.

TELESNA OKVARA

- Telesna okvara je podana, če nastane pri zavarovancu izguba, bistvenejša poškodovanost ali znatnejša onesposobljenost posameznih organov ali delov telesa, kar otežuje aktivnost organizma in zahteva večje napore pri zadovoljevanju življenjskih potreb, ne glede na to, ali ta okvara povzroča invalidnost ali ne.

KAJ JE TELESNA OKVARA

- Izguba organa, uda ali telesnega dela.
- Izguba ali bistveno zmanjšanje funkcije.

KAJ **NI** TELESNA OKVARA

■ **NE!!!!**

■ **Mravljinčenje.**

KAJ **NI** TELESNA OKVARA

■ **NE!!!!**

■ Bolečina.

KAJ **NI** TELESNA OKVARA

■ **NE!!!!**

■ Elektriziranje.

KAJ **NI** TELESNA OKVARA

■ **NE!!!!**

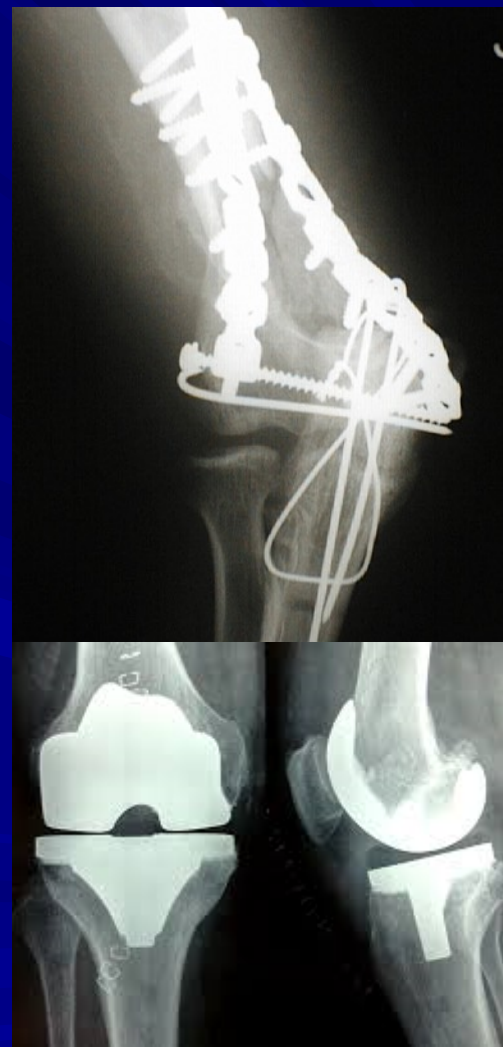
■ Slabo počutje
in vsi ostali
subjektivni
simptomi.

KAJ **NI** TELESNA OKVARA

■ **NE!!!!**

■ Stanja po operativnih posegih na gibalih, **vključno z artroplastiko!!**

INVALIDNINA

- **Denarno nadomestilo:**
- **TO določene stopnje.**
- **TO nastala med zavarovanjem oz. uživanjem pokojnine.**
- **TO posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni.**

NOV ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU

1. 1. 2013

- TO – invalidnina se ne izplačuje več!!!
- TO – poškodba na delu, poklicna bolezen
- Prišteta doba – 70%.
- Oprostitev davka – 80%.
- Nalepka za parkiranje na invalidskem parkirnem prostoru – 60%!!!
- Dodatni redni letni dopust 60 %.

PRIŠTETA DOBA

- Če je TO najmanj 70%, imajo zavarovanci pravico do prištete dobe in do znižanja starostne meje za pridobitev pravic.
- Prišteta doba pomeni, da se za pridobitev in odmero pravic prišteje k zavarovalni dobi še ena četrtnina dobe dejanskega zavarovanja.
- Zniža se zahtevana starost za priznanje pravic za eno leto za vsaka štiri leta, prebita v zavarovanju.

PRIŠTETA DOBA

■ 70% TO, slepi, gluhi, CP, otroška paraliza, distrofija, multipla skleroza, živčno-mišične bolezni, tetraplegija, ekstrapiramidne bolezni.

OPROSTITEV DAVKA

- TO v višini 80% ali več na spodnjih udih ali medenici ali popolna izguba vida.
- Oprostitev davka od cestnih motornih vozil in carine pri nakupu osebnega vozila.
- Specifična oprema, tehnični pripomočki in rezervni deli.

NALEPKA

- **Zakon o varnosti cestnega prometa – uradno prečiščeno besedilo (ZVCP-1-UPB5).**
- **Uradni list RS št. 56/2008 z dne 6. 6. 2008.**

**VZELI STE MI PARKIRNO
MESTO - VZEMITE ŠE
MOJO INVALIDNOST!**

NALEPKA

- **53. člen ZVCP-1-UPB5**
parkiranje na kraju, kjer to ni dovoljeno
- **60% telesna okvara – izguba, okvara ali paraliziranost spodnjih ali zgornjih okončin ali medenice.**
- **30% telesna okvara – multipla skleroza, živčno-mišična obolenja.**

NALEPKA

- **Težko telesno prizadeta oseba, ki ji je zaradi tega priznana invalidnost po predpisih o varstvu telesno in duševno prizadetih oseb.**
- **Spremljevalec, ki vozi in spremlja osebo iz prve ali druge alineje tega odstavka, ki sama ne more ali ne sme voziti motornega vozila, težko duševno prizadeto osebo, ki ji je zaradi tega priznana invalidnost po predpisih o varstvu telesno in duševno prizadetih oseb ali osebo, ki je slepa.**

NALEPKA

- **Spremljevalec, ki vozi in spremlja mladoletno osebo, ki je težko telesno ali duševno prizadeta, oziroma je zaradi izgube, okvare, paraliziranosti spodnjih okončin ali medenice ovirana pri gibanju.**

LETNI DOPUST

- TO v višini 60% - 5 dni.
- Nega težko telesno ali duševno prizadete osebe - 5 dni.

TELESNA OKVARA

■ Datum nastanka – pridobitev pravice do invalidnine.

■ Trajnost zdravstvene okvare – 6 mesecev po bolezni ali poškodbi.

TELESNA OKVARA

- SaS o TO – 1983.
- Dopolnitve iz leta 1989.
- Sklepi predsednikov invalidskih komisij.

PARNI ORGANI

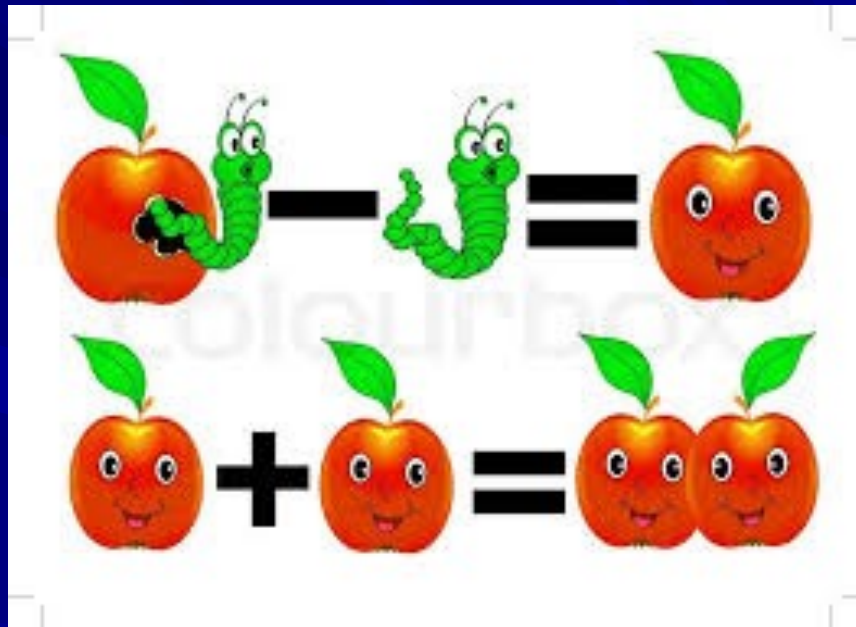
■ XI: parni organi

- Odstotek telesnih okvar organov na pare se poveča za 10%:
(rameni, komolca, zapestji, **kolka**, koleni, gležnja).

SEŠTEVANJE TO

- 30% ali 40% - prišteje se 10 %.
- 50% ali več - prišteje se 20 %.
- Skupen odstotek = 100 %.

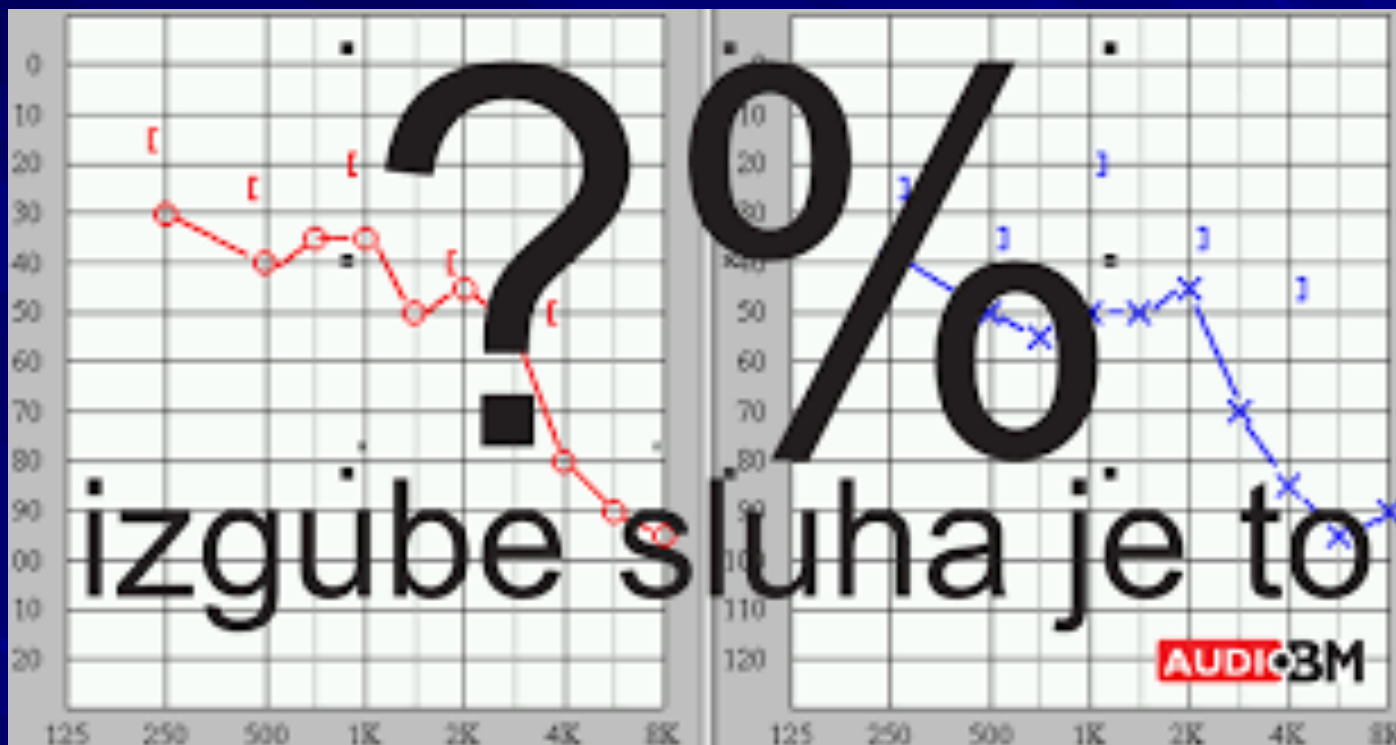

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- I. glava, ustna votlina in vrat.
- II. možganski živci, vid in sluh).
- **IZVIDI!!**

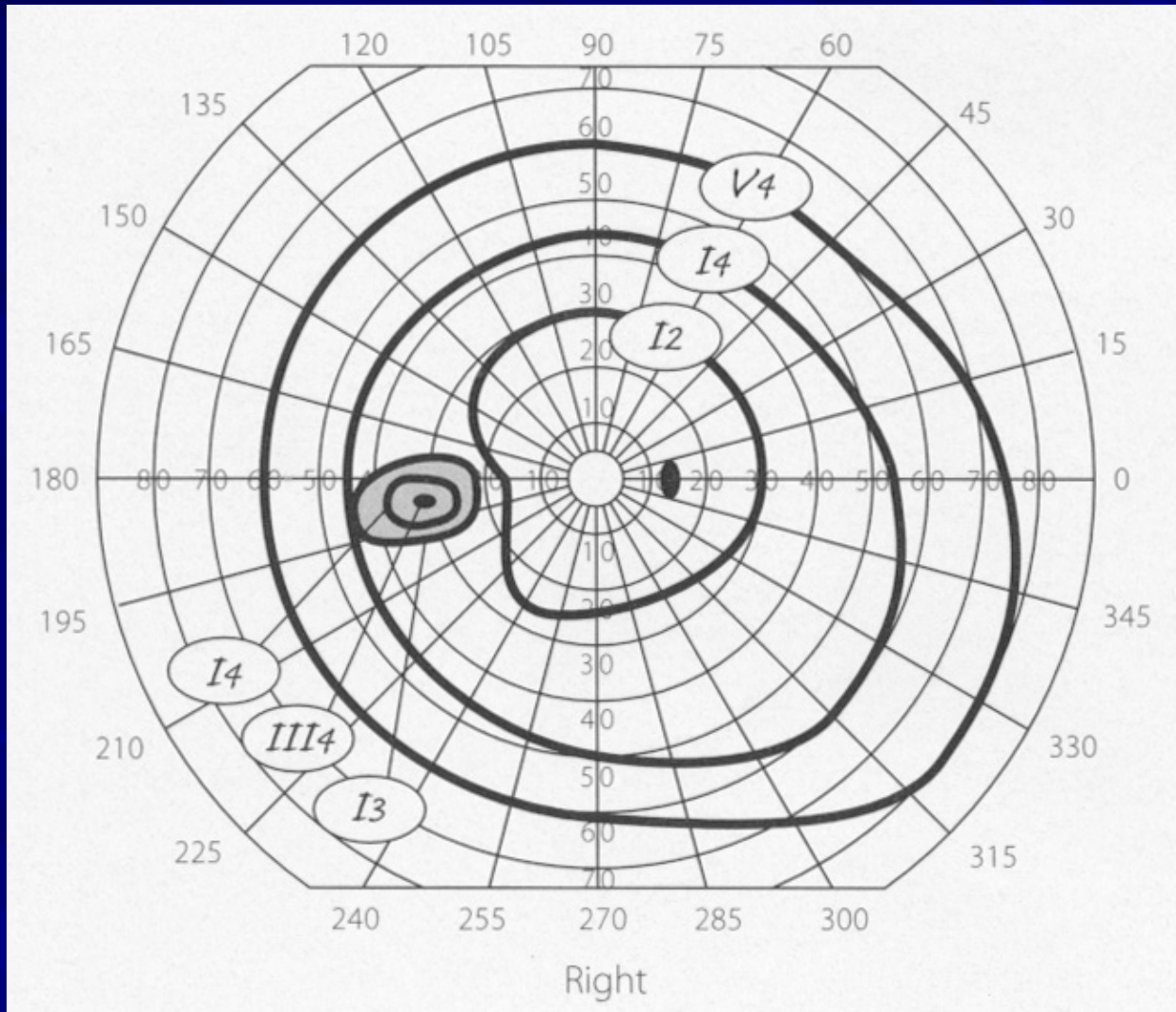
IZGUBA SLUHA - FOWLER

TO – IZGUBA SLUHA

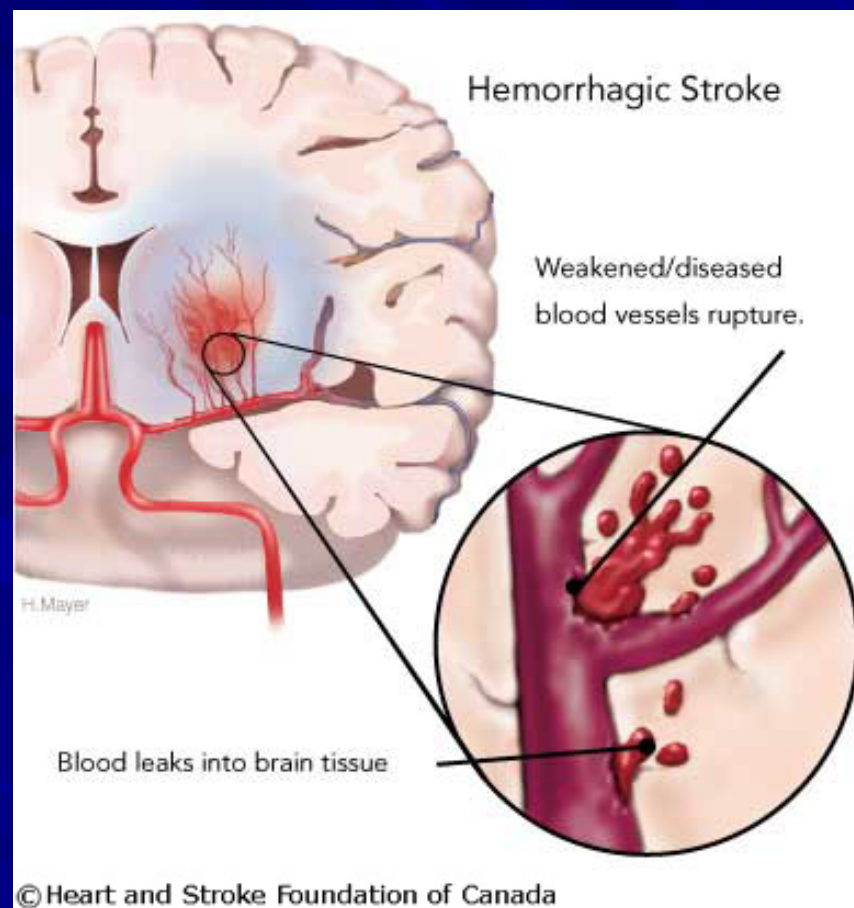
- Popolna izguba sluha na obeh ušesih - nad 95% po Fowlerju – 70% TO.
- Obojestranska hujša okvara sluha - nad 90% po Fowlerju – 60% TO.
- Obojestranska hujša naglušnost
70% do 90% po Fowlerju – 50% TO.
60% do 70% po Fowlerju – 40% TO.

ZOŽENOST VIDNEGA POLJA

SEZNAM TELESNIH OKVAR

■ **III. možgani, možgansko deblo, hrbtenjača – stanja po možganski kapi, ekstrapiramidne bolezni, multipla skleroza, travmatska epilepsija, možganske poškodbe (ne diskretni izpadi!).**

MULTIPLA SKLEROZA

EDSS	TO
2,5	30 %
3 -3,5	40 %
4 – 4,5	50 %
5	60 %
5,5	70 %
6	80 %
6,5	90 %
7,0 ali več	100 %

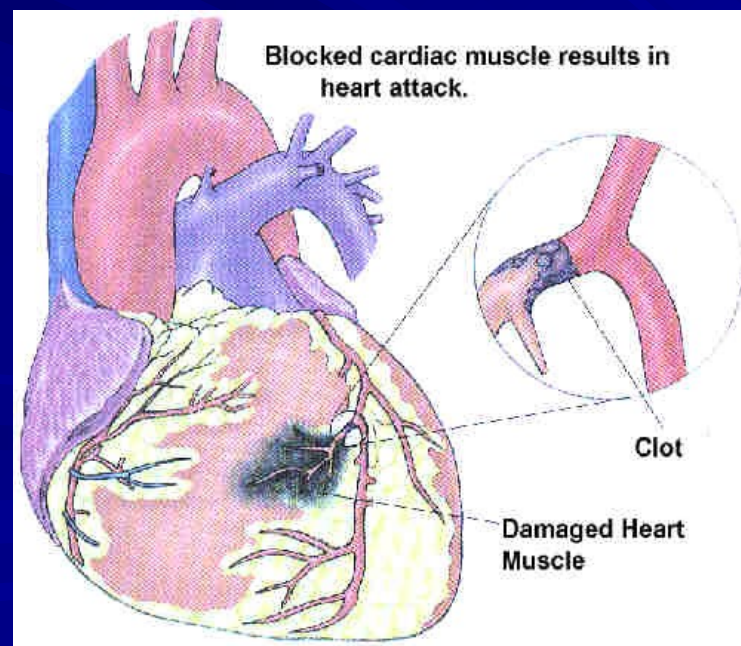
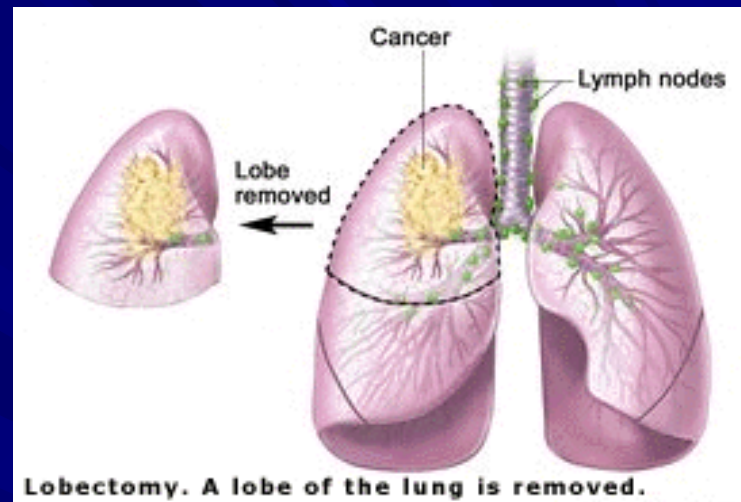
SEZNAM TELESNIH OKVAR

- IV. spinalni živci, živčno-mišični sistem in koža - živčni pleteži, periferni živci, **mišične distrofije, spinalne mišične atrofije, polimiozitis, dermatomiozitis (izvidi!), opekline (nad 25%).**

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- V. pljuča in srce
 - izgube krila ali režnja, poklicne pnevmokonioze in bronhialne astme z okvaro respiratorne funkcije (**mala spirometrija**), stanja po infarktu, okvare srca zaradi poškodbe ali operacije, srčne napake (**izvidi!**).

TO – BOLEZNI SRCA

- Ishemična kardiomiopatija, angina pectoris.
- Stanje po transplantaciji srca.
- Ostale kardiomiopatije – motnje srčnega ritma.

TO ZARADI BOLEZNI SRCA

Okvara srčne funkcije	TO	NYHA
Lažja stopnja	50 % - 60 %	NYHA II
Srednja stopnja	70 % - 80 %	NYHA III
Hujša stopnja	90 % - 100 %	NYHA IV

SEZNAM TELESNIH OKVAR

■ VI. Zgornji udi –

■ izgube – rama, nadlaht, komolec, podlaht, zapestje, prsti, falange.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- VI: zgornji udi –
- funkcionalne motnje – nepregibnost ramenskega sklepa v ugodnem ali neugodnem položaju, **kontraktura ramenskega sklepa**, nereponiran izpah, ohlapen ramenski sklep, psevdartroza nadlahtnice.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- **VI: zgornji udi –**
- **funkcionalne motnje –**
nepregibnost komolčnega sklepa v ugodnem ali neugodnem položaju, kontraktura komolčnega sklepa, majav komolčni sklep, psevdartroza podlahti, nepregibnost podlahti.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

■ VI: zgornji udi

—

- funkcionalne motnje – nepregibnost ročnega sklepa v neugodnem ali ugodnem položaju, nepregibnost vseh MCP, PIP in DIP sklepov 2. do 5. prsta v ugodnem ali neugodnem položaju.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- **VI: zgornji udi –**
- **funkcionalne motnje –**
hujše kontrakture
štirih ali petih prstov
na eni ali obeh rokah,
popolna
neuporabnost cele
roke.

ZGORNJI UDI

- **Meritve gibljivosti sklepov!!**
- **Dodatnih 10%:**
- **trofične spremembe,**
- **stalne otekline,**
- **fistule,**
- **razjede,**
- **boleči nevrinomi.**

SEZNAM TELESNIH OKVAR

■ VII: spodnji udi –

■ izgube – kolk, stegno, koleno, golen, stopalo.

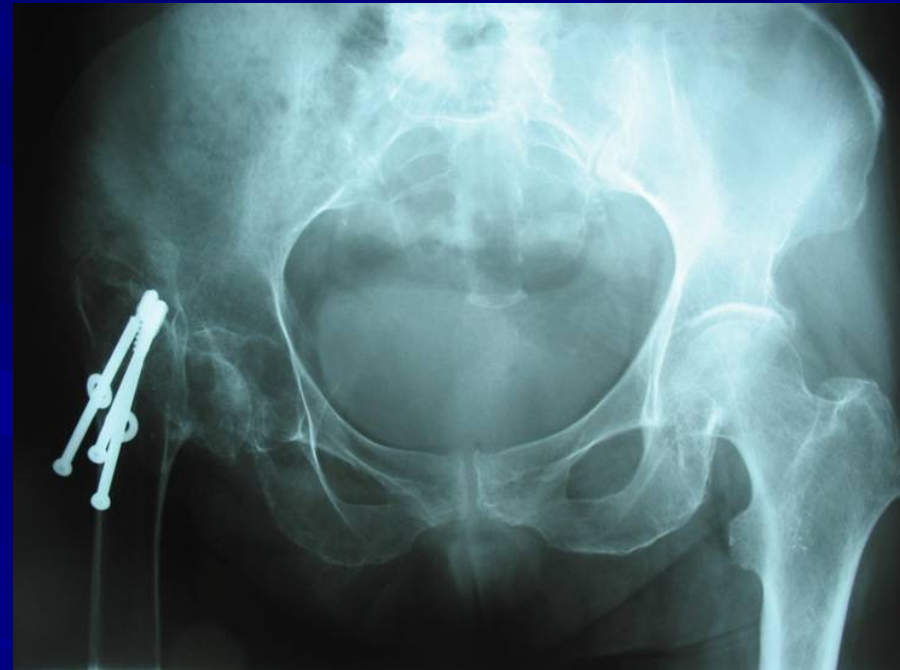
SEZNAM TELESNIH OKVAR

- VII: spodnji udi –
- Funkcionalne motnje – nepregibnost kolčnega sklepa v ugodnem ali neugodnem položaju; **omejena gibljivost kolčnega sklepa** za več kot polovico v vseh smereh, za polovico v vseh smereh; za 1/3 (abd., add., rotaciji) psevdartroza femurja.

KOLK!!!

- Gibljivost omejena za $\frac{1}{3}$ v smeri abdukcije, addukcije in rotacij - **50%**.
- Gibljivost omejena za $\frac{1}{2}$ v vseh smereh - **60%**.
- Gibljivost omejena za več kot $\frac{1}{2}$ v vseh smereh - **80%**.

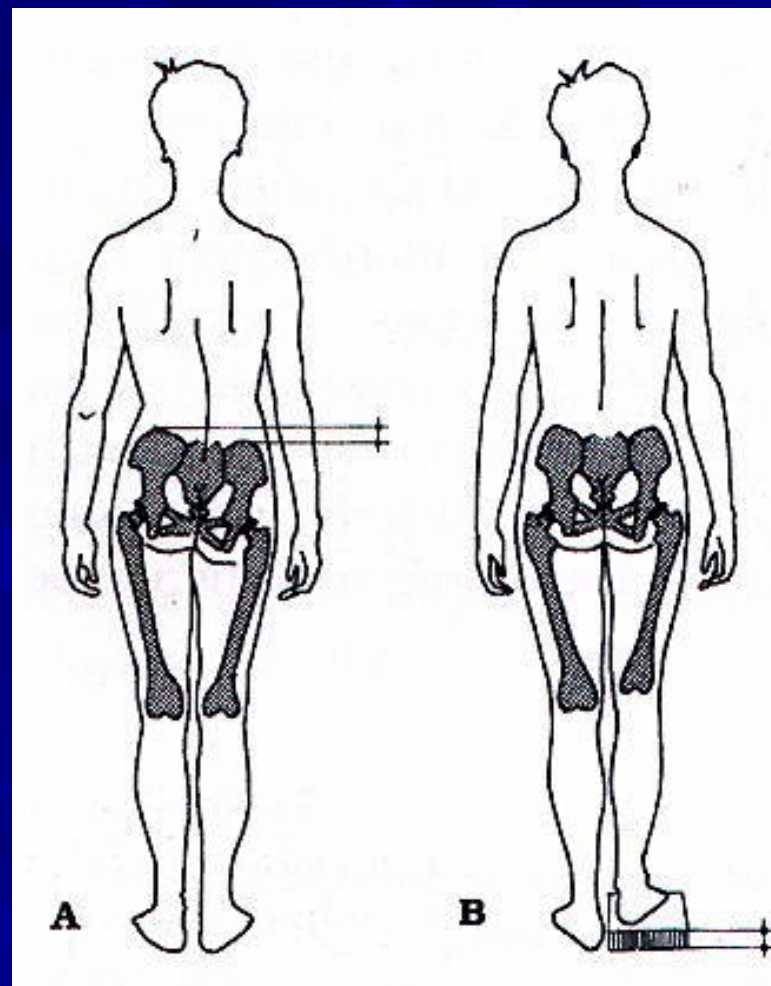
SEZNAM TELESNIH OKVAR

- **VII: spodnji udi –**
- **Funkcionalne motnje –**
nepregibnost
kolenskega sklepa v
ugodnem ali
neugodnem položaju,
omejena gibljivost
kolenskega sklepa
(30° do 90°), razmajan
kolenski sklep.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- **VII: spodnji udi –**
- **Funkcionalne motnje –**
psevdoartroza goleni,
slabo zarašččen zlom
goleni z deformacijo
stopala, atrofijo mišic
ali oteklino,
prikrajšava:
4 - 7 cm = 30%,
7 - 12 cm = 40%,
> 12 cm = 60%.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- **VII: spodnji udi –**
- **Funkcionalne motnje –**
nepregibnost stopala v ugodnem ali neugodnem položaju, deformacija stopala ali posledice zlomov, kr. osteomielitis, popolna neuporabnost noge, motnje cirkulacije.

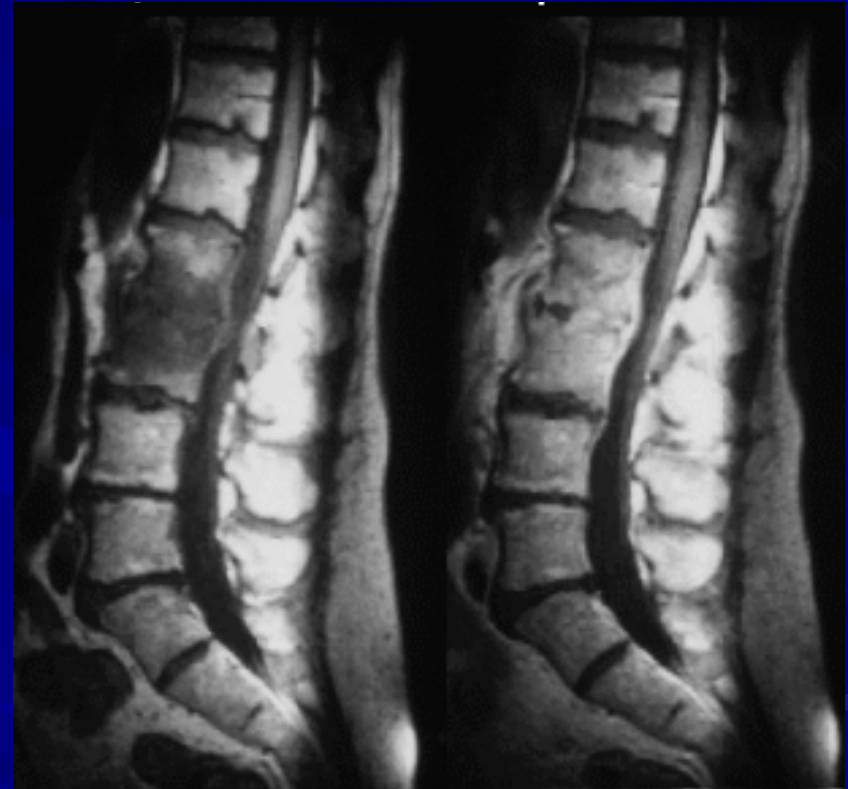
SPODNJI UDI

- **Meritve gibljivosti sklepov!!!**
- **Dodatnih 10%:**
- **trofične spremembe,**
- **stalne otekline,**
- **fistule,**
- **razjede,**
- **boleči nevrinomi.**

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- **VIII: hrbtenica –**
- **Izguba funkcije posameznega dinamičnega vertebralnega segmenta vratne ali ledvene hrbtenice.**
- **Funkcionalni RTG posnetki!!!**

FUNKCIONALNI RTG

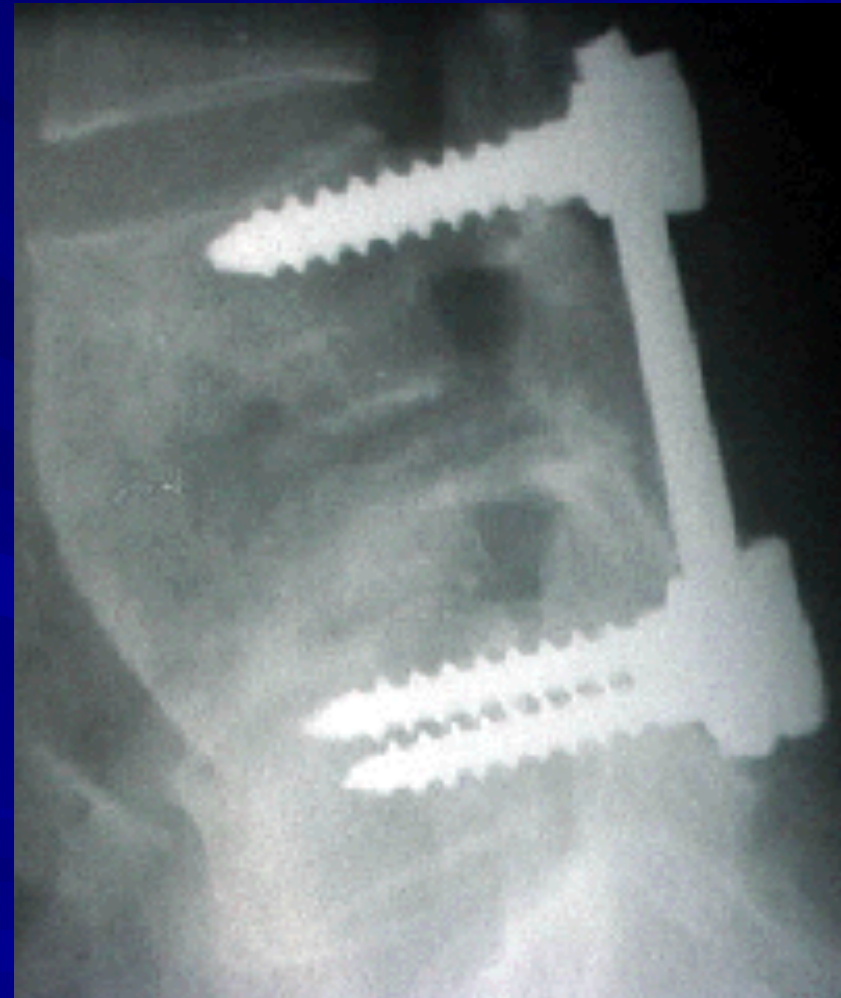
- **Namen!!**
- Ne nestabilnost ali degenerativne spremembe, ampak **funkcija posameznih dinamičnih vertebralnih enot.**

FUNKCIONALNI RTG

■ VPRAŠANJA!!

- Ali je katera izmed dinamičnih vertebralnih enot izključena iz funkcije?
- Ali je kateri od segmentov negibljiv?

FUNKCIONALNI RTG

■ Vratna hrbtenica:
80%.

■ Ledvena
hrbtenica: 80%.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

■ VIII: hrbtenica –

■ torakalna kifoza (več kot 55° - 30%),

■ Skolioza:

■ 30° - 40° = 30%,

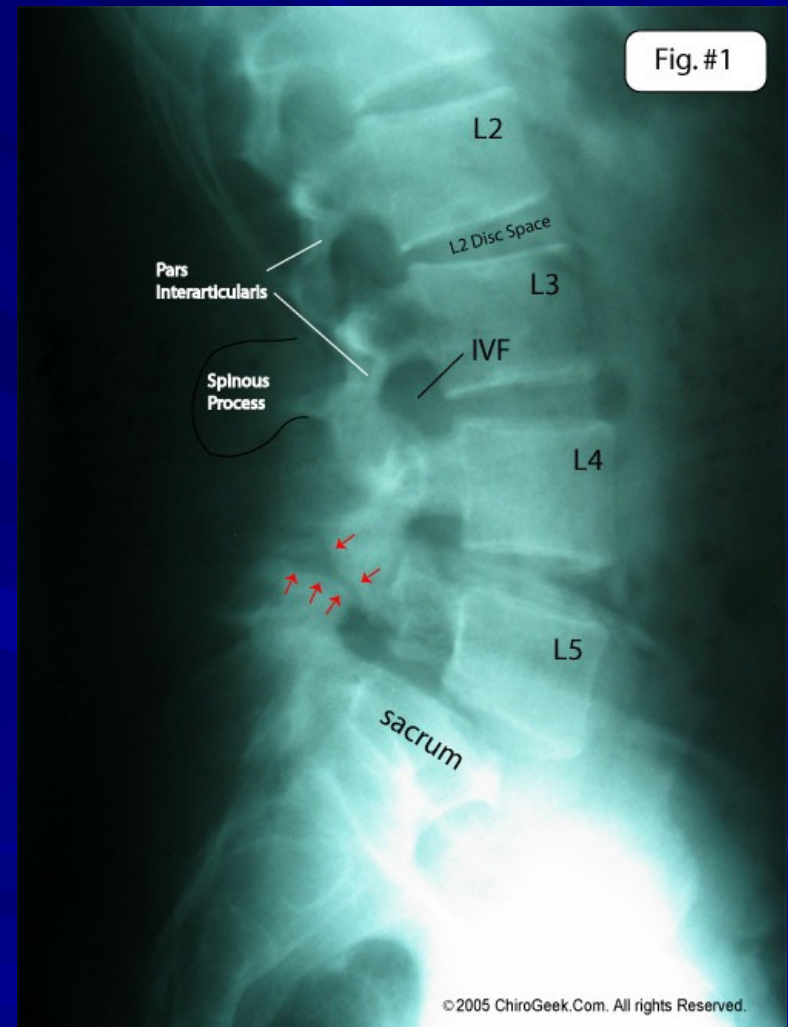
■ 40° - 60° = 40%,

■ $> 60^\circ$ = 50%.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- VIII: hrbtenica –
- spondilolisteza (premik najmanj za $\frac{1}{4}$ širine vretenca in zoženje višine diskusa za $\frac{1}{2}$).

SEZNAM TELESNIH OKVAR

■ VIII: hrbtenica –

■ Zlom

Telo vretenca
znižano za več kot $\frac{1}{2}$
normalne višine
korpusa.

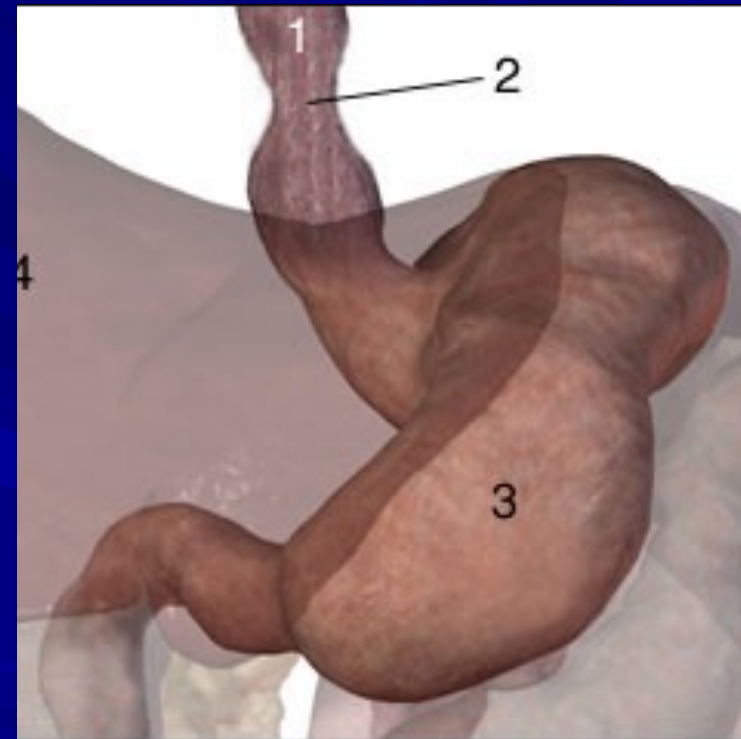
Telo vretenca
znižano za manj kot
 $\frac{1}{2}$, prizadet pa je tudi
diskus.

■ Sklep predsednikov IK.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- IX: prebavni organi
- zožitev požiralnika, stanja po operaciji požiralnika, gastrektomije, stanja po večjih črevesnih resekcijah, anus preter, trajne analne in perianalne fistule, izguba analnega sfinktra, trajne, hujše okvare funkcije jeter **(IZVIDI!)**.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

- X: urotrakt –
- izguba ene ledvice, funkcijska okvara druge ledvice, inkontinenca, trajno skrčenje mehurja, stanja po plastični operaciji mehurja, trajna zožitev uretre, trajne inoperabilne fistule, stanje po odstranitvi sečnega mehurja, nefrostoma, st. po odstranitvi prostate.

SEZNAM TELESNIH OKVAR

■ X: genitalni organi -

■ izguba penisa, izguba obeh testisov (do 50 nad 50 let), izguba obeh jajčnikov (do 45 nad 45 let), izguba obeh jajčnikov in maternice (do 45 nad 45 let), amputacija dojke.

DODATEK ZA POMOČ IN POSTREŽBO - DPP

- Za vse ali večino osnovnih življenjskih potreb.
- Stalni nadzor psihiatričnega bolnika.
- Slepota ali slabovidnost.
- Nepokretnost.
- Najtežje prizadeti.

DPP ZA VEČINO OŽP

- Ne more zadovoljevati večine OŽP.
- Kot psihiatrični bolnik potrebuje stalen nadzor.
- Slabovidnost.

DPP ZA VSE OŽP

- Ne more zadovoljevati vseh OŽP.
- Slep.
- Nepokreten.

NEPOKRETNOST - NEPOMIČNOST

- Zmožnost premikanja zmanjšana za najmanj 70 %.
- Paraplegiki.
- Osebe trajno vezane na invalidski voziček.
- Para, hemi tetrapareze – oporni aparati.
- Amputacije spodnjih udov.
- Živčno-mišična obolenja.
- Obojestranska nadlahtna amputacija.

NAJTEŽJE PRIZADETI

- 24 – urni nadzor svojcev
- Obvezna strokovna pomoč za stalno izvajanje zdravstvene nege (nega preležanin in umetnih telesnih odprtih, nastavitvev infuzij, skrb za prehodnost kanile, aspiracije, parenteralna prehrana, intermitentne kateterizacije).

OCENJEVANJE TO IN DPP

- **Osebni zdravnik!!**
- Anamneza.
- Klinični status.
- Izvidi ustreznega specialista.
- Funkcionalna diagnostika (EMG), funkcionalne RTG slike, meritve gibljivosti – **(kolk!)**.

TELESNA OKVARA

- Izguba dela telesa, organa ali uda!
- Izguba ali močno zmanjšana funkcija!
- NI subjektivnih občutkov!

DPP

- **Natančno izpolnjen predlog.**
- **Jasna opredelitev sposobnosti zavarovanca za opravljanje osnovnih življenjskih opravil.**

HVALA ZA POTRPLJENJE!

